

• Учасници інтересного 9. семінаря карпаторусиністики, на котрім з темов „Русский дом“ в Пряшові: 85-річна традиція і сучасність выступив Мгр. Г. Бескид • За чельный стіл 9. семінаря карпаторусиністики на Пряшівській універзіті 26. 5. 2010 засіли: (справа) ПгДр. К. Копорова, Мгр. Г. Бескид і доц. ПгДр. А. Плішкова, ПгД.

„Русский дом“ у Пряшові: 85-річна традиція і сучасність

Мено Мгр. Гавриіла Бескида з Пряшова є уж скоро дві десятироча спяте з може найвекшов кавзов, резонуючов міджі Русинами од новембровой революції – з кавзов Руського дому, о властництво котрого ся спорять на єднім боці троє членів справной рады і справця Надації Руський клуб – 1923 а на другім боці стоїть численніша група людей, котра підтримує погляд, же в Руськім домі бы мали газдовати не штири самозваны особы, але транспарентно зволены люде, котры будуть робити на благо вшыткых Русинів, не лем на свое властне. О кавзі Руський дім ся уж пописало много. Припомянута сі історії зроду думкы наших предків, котры Руський дім в минулости купили, як і ёго выужываня в тых часах, было темов подля порядку 9. семінаря карпаторусиністики, котрый ся одбыв 26. мая 2010, як традично, в засіданні Ректорату Пряшівской універзіты, і якый, тыж як традично, zorganizовав Інштут русиньского языка і культуры ПУ в Пряшові.

Семінар ся одбыв у звязи з 85-річним юбілеєм купліня будовы Руського дому нашыма предками – Русинами од грофа Йозефа Дежефія в році 1925 і Мгр. Гавриіл Бескид, як живый памятник многих подій з історії того культурного святостанку з почливість прияв роль главного реферуючого.

Про тых, котрым не є мено Мгр. Гавриіла Бескида знаме, припоминаме, же є то потомок вызначного про Русинів роду Бескидовых, з котрого вышли такы вызначны особыности священницького, правницького і політичного жытця Русинів на Словеньску і Підкарпатській Руси, як Антоній Бескид – другый губернатор Підкарпатської Руси, Александер Бескид – віце-губернатор Підкарпатської Руси, але і священници Михал, Григорій, Николай і ціла плеяда других.

У своїй живій росповіді пан Бескид притомным освітив такы місця з конкретныма деталями з історії Руського дому, котры уж памятають лем пару тых, котры тот період

зажыли як молоды штуденты. Самособов, не забыв дакотры вирішалны ситуації і окоментовати, повісти на них з одступом років свій погляд. Свій выклад спестрив і урывками з добовых друкованых медій, котры реаговали на тоту вызначну подію – купліня Руського дому, як і далшы статі, дотыкаючі ся активіт, котры ся реалізовали в Руськім домі і котры были міджі Пряшівчанами барз облюблены і високо цінены. О мотивах купліня Руського дому нашыма предками ся мож дочітати з добовых новинок „Русское слово“ з року 1925, де ся пише:

„Что птичке теплое гнездо, что человеку фамилия, то народу свой НАРОДНЫЙ ДОМ.“

Гавриіл Бескид, як обычайно, дотулив ся і шыршого контексту жытця Русинів в тім періоді. Купліня Руського дому было лем єдным компонентом з цілого комплексу активіт, котры розвивали нашы предкове на підвигнутя свого народа на вышу уровень. Єдным з важных факторів было і організованя русиньской школьської системи в тых роках. Ангажовав ся в тім ділі Юдр. Иван Пещак, з ініціативы котрого была подана на Міністерство школства у Празі жадость о отворіня реалной гімназії у Пряшові. Проти тым активітам выступала Словеньска ліга, но наконець ся задум подарив і од школьського року 1936 – 1937 уж зачала у Пряшові фунговати перша реална гімназія, котру од далшого школьського року взяла під свої крыла грекокатолицька епархія.

„Не вшыткы нашы предкове хотіли, жебы гімназія была церьковна, но заєдно сі усвідомлєвали факт, же в даній ситуації то буде найліпше рішіня, як гімназію утримати і про тых найбіднішых штудентів з русиньских сел...“ Но а Руський дім жыв вдяка активітам штудентів, котры приходили до Пряшова на штудії. Якраз в Руськім домі ся могли реалізовати в розлічных кружках, але і

збогачовати набыты в гімназії знаня на розлічных выступлінях, академіях, співацькых, декламаторьскых конкурзах і т. д. Вызначне місце в тогышнім культурнім жытці мали і читалні, котры были організованы нелем в Руськім домі, але і по русиньскых селах, а то з ініціативы Общества Александра Духновича, котре обновило в тім часі свою роботу.

Так Гавриіл Бескид перешов к сучасности і высвітлив, же якраз в снагах надвзяти на традиції го мотивовало засновати в днешнім часі **Русиньске культурно-освітне общество А. Духновича**, котрого ся став і председом.

„Як ем ся зачатком 90-тых років дістав до того замотаного діла навколо Руського дому (заангажовав го до того небіжчик Иван Бобак – позн. ред.), полемізовало ся о тім, як властно фунговало Общество А. Духновича і яку роль грав сполок Руський клуб. Наконець сьме дішли до высновку, же Руський клуб єствовав в рамках Общества і мав на старости будову Руський дім, в котрім організовав розлічны акції.“

Пан Бескид припомянув, же і в минулости Русины мусили за вшытко боєвати, ніч не пришло лем так, само од себе. Ани русиньскы школы, ани книжніці – читалні, котры в тім часі были єдиныма шырительями освіти по одсталых селах, ани самотный Руський дім у Пряшові.

„А о што нам іде днесь? За што Русины боюють в днешніх часах?“ – обернув ся Гавриіл Бескид к молодым (хоць їх было на семінарю барз мало, што є шкода, – позн. авт.).

„В ділі Руського дому нам іде о програм, але і о самотну будову Руського дому, без котрой не мож реалізовати програм. Думам сі, же думка пронаїманя части будовы мать змысел, бо добыты фінанції ся можуть наслідно выужыти на активіты, котры ся будуть реалізовати в Руськім домі. Але думам сі, же кідь хочеме сповнити одказ наших предків, тоты активіты бы мали быти реалізованы в русинь-

ским дусі, жебы было ясне, же тот дім є сімболом Русинів і їх культуры. Видить ся мі, же сучасны „газдове“ то не дотримують, што ня мерзить.“

Пан Гавриіл Бескид хоче кавзу Руський дім дотягнути до кінця і, як сам сконштатовав, наповнити так одказ наших предків. Но а тоты другы „русиньскы бої“ – о школы, о ідентіту, може о місце під сонцём, котре часом засвітить і на нас Русинів, то уж є задача молодшых.

Діскузія на семінарю ся зачала вопросом цалком природным: Чом ся святыня Русинів не зве Русиньский дім, але Руський дім? Предці уж в тых роках, кідь був куплений, ся люде звали Русинами...

Як высвітлив реферуючий, іде о термінологічний проблем. В тім часі была міджі Русинами росшырена русофільска лінія, главно міджі інтелігенціов, зато назва „Русский дом“. А „Русины“ была зась назва зафіксована міджі народом – самыма членами той народности. Назва дому корешпондовала з історічнов добов на зачатку 20. ст.

Мгр. Петро Крайняк з Пряшова підкреслив, же історія Русинів і ёй правилне высвітлєваня в контексті і церьковного жытця (як православної, так і грекокатолицькой церькви) мала бы мати своє місце як навчалный предмет, так і як предмет научных выскумів, в обидвох богословьскых факултах, котры выховлюють будущіх священників.

Презентаціов найновшой публікації автора Ігора Буркута – „Русинство: минуле і сучасність“ (Україна – Чернівці: Прут, 2009) закінчила семінар ПгДр. Кветослава Копорова, асистентка ІРЯК, котра вказала на факт, же публікація вышла на Україні з підпорыв штату, што значить, же вопрос Русинів і русинства зачали якымьсь способом презентувати і в державі, яка доднесь іщі Русинів не узнала за самостатну народность. Бо кідь ся о проблемі бісідуює, ці то уж в негатівнім, або в позітівнім змыслі, наісто то є крок допереду к вирішіню того проблему. **-кк-, фоткы: -аз-**

• Радваняскы і чабыньскы школярї на екскурзїї 11. мая 2010 навщївили і крїпту Катедрального храму св. Іоана Хрестителя в Пряшівї, де є похованый і мать памятну таблу А. Духнович.

З творчости радваньскых школярїв

Люблю свій народ на Лабірщїні

Рада бы-м подала куртый опис Русинїв, жыючих коло рікы Лаборець, в Лабірськїм реґїонї.

Жыво́т лабірського Русина є глубоко релїґіозный. Є неодадїлно звязаный з восточным обрядом. На цїлій Лабірщїні не найдете ани єдну деревяну церьковку. Єдна деревяна церьков была в Чертїжнім, але была перевезена до Чеськой републїкы. Вшыткы церькви на Лабірщїні суть мурованы. Зднука суть окрашены, хоць народ не жыє в розкошах і в достатку. Всягды найдете красны іконостасы і балдахїновы престолы.

Неменше ся тот народ вызначає боголюбым ходжїнем в процесїях на такзваны одпусты. Місця одпустів: Букова гора, Рафаївцї, Лютина. Домашнім одпустовым місцем є Краснобрїдський монастырь. Тот монастырь стоїть на окремім, пїдвышенїм місцї недалеко села Красный Брїд. Є центром лабірського краю. Жывыи дух монастыря мать благодарный вплив на моралный жыво́т того народа. В часї першой світовои войны зашов фронт і на терїторїю Красного Броду. Так быв у войнї монастырь розваляный. Быв єдным із найвызначнїшых культурных центрїв карпатських Русинїв.

На нашїй Основнїй школї Михала Сопыры ся можеме учїти русиньскый язык. На єго лекцїях ся можеме стрїтити не лем з нашов азбуков і правилами правопису, но можеме ся штось інтересне дізнати і научїти о історїї нашого краю і о жыво́тї Русинїв у світі днес і у минувшых часах.

Анічка КРАБАЧОВА, 6. класа

Мїй облюбленый співак або особность

Я не мам облюбеного співака, бо каждая звїзда по часї згасне а мать лем своїх „15 минут славы“.

Кїдь ся попозераме на днешнї „звїзды“ в Америцї або в іншых частях світа, повїме собі, якы суть они вшыткы красны, славны і якы суть богаты. Але маюць і такый красныи жыво́т? Кїбы сьме ся на їх способ жыво́та ближе посмотрили, спознаме, же суть то обычайны люде, котрых, шкода, по часї зніщїв алкоґол або дроґы. Скоро вшыткы тоты „голївудьскы“ особности ся лем снажать указати, же суть лїпшы як мы вшыткы остатнї. А є то правда? Наїсто нїт! Стачїть ся лем посмотрити до даякого часопису або до новинок. Їх обсяґ є заповнений булваром. Видиме співакы і артїсткы, котры маюць каждый тыждень другого фраїра а то свїдчїть о тїм, же не маюць діти. Зато радше припарадять пса або мачку. А так то вызерать і мїджі людми, котры маюць наоко щастливый жыво́т, но „під лупов“ є дуже хробачный.

А тото мать быти наш ідол? Нїт, тото є лем приклад, де дістануть чоловїка пїнязі і слава.

Станїслава ЯСИКОВА, 9. класа

Не ганьбїйме ся за то, чїм сьме!

Єм Русинка. Не ганьблю ся за то і не бою ся увести свою народность і офіцїально. Многы з нас собі ани не усвідомлюють, чїм справды сьме, де властно жыє і што про нєго значїть єго народность. Но про мене значїть много...

Не ганьблю ся все повторяти то, же єм Русинка і же жыю в селї, в котрїм жыють Русины. На годинах русиньского языка єм ся дізнала велє новых інформаций о поводї нашой русиньской екзїстенцїї, о культурї, звыках і традицїях, котры многы Русины дотримують дондесь. Дїзнала єм ся, же не сьме аж така мала народность. Не жыєме лем на Словеньску, но в шырїм світі. Но знам і то, же суть на себе веце горды, хоць їх многых перед роками насилно переселили, выгнала їх война або бїда до других країв. Тоты Русины ся на почудованя нїґда не пїддали і не ганьбили ся за то, чїм суть. Но не розумлю тым, котры дондесь жыють в нашїм роднїм краю, но к своємю ся не признавають.

Много дітей, котры ходять до нашой школы і кїдь маюць русиньскых родїчїв, не бїсїдують по русиньскы, але по словеньскы. То ня барз мерзїть. Но найгїрше є на тїм то, же кїдь ся їх позвїдую чом не бїсїдують по русиньскы, скоро мї одповїдять: „На Словеньску – по словеньскы!“ Їх одповїдь ня много раз так заразить, же ани сама не знам одповїсти на таке мудрованя. Веде на Словеньску окре́м Словаків жыє много народностных меншын зо своїма материньскыма языками і каждый має право на слободне вжываня материньского языка. Не можу порозумїти тому, чом родїчі-Русины із своїма дітми бїсїдують по словеньскы...

На єднїм собі все ламлю голову і все собі в духу подумам. Кїдь ся каждый із нас буде так ганьбити за свою народность, подобно як дакотры школярї нашой школы, наша русиньская екзїстенцїя доґво не вытримле. Прото нїя ся каждый задумать сам над собов і в 2011 роцї при списованю людеи нїя уважать подля своґо сумлїня і сердця.

Дїана ШУТІОВА, 9. класа

Што ня заїнтересовало на годинах русиньского языка?

Годины русиньского языка ня заїнтересовали тым, же єм ся могла штось навчїти із історїї Русинїв і навчїла-м ся чїтати і писати азбуков. На годинах нераз была тверда работа, но і будь-яка гра. Но найгїрше на тїм было то, же дакотры сокласницї (котры не ходять на русиньскый язык), ся з нас высмївали. Но мї то нїяк не припадало таке смїшне. Мене то о то веце заїнтересовало, жебы-м ся приголосила на тот предмет. Могла єм ся учїти мїй родный язык. Заїнтересовав ня і прото, бо так бїсїдуєме і дома.

Но навчаня русиньского языка мало і невыгоды, про котры ся з нас сокласницї высмївали. Они мали лем пять годин, але мы, кїдь сьме мали русиньскый язык, муслили сьме іти і на шесту годину. Остатнї ся в тїм часї бавили на школьскїм дворї.

Про мене є честь мати русиньску народность, знати писати, бїсїдовати і чїтати по русиньскы. І прото прошу других, жебы ся не ганьбили за то, што суть, яке маюць сердце...

Петра БЕНЄВА, 5. класа

* * *

На години русиньского языка єм ся приголосив як єм був третяк. Годины русиньского языка ня все интересовали і интересують.

Зачїнав єм помалы і тяжко, буквы єм ся не був годен навчїти. Каждорїчно сьме на годинах русиньского языка не мали все лем учїня, але ведно з учїтелєм сьме ходили і на екскурзїї. Навщївили сьме і велє деревяных церьковок, спознали сьме новых школярїв на других школах, де ся учїть русиньскый язык.

Рїк од рока єм був старшый і за тоты штири роки, што ходжу на русиньскый язык, ня тот предмет все интересує. На нашу школу сьме в тот рїк дістали інтерактивну таблу, на котрїй нам пан учїтель промітать презентацїї і актївїты о русиньскых будителях і історїї. Годины русиньскы маме часто і в компютеровїй мїстности, де ходиме переписовати нашы творы, першы літературны діла, котры напишеме. Нераз собі заграме і гры...

Ладїслав ШУТІ, 7. класа

• На конець екскурзїї ся радваньскы і чабыньскы школярї зо своїма учїтелями сфотографовали при Памятнику будителїв Русинїв, Александрови Духновичови в Пряшівї.

З творчости радваньскых школярів

Мій край

Русинський язык є мій рідний язык. І дома бісідуюме по русиньскы. Моє родне село є Збудьска Біла. Бываєме ту уж дакілько років і є ту добрі. У вольнім часі найрадше грам фотбал і моделую з пастелины, но радо ся учу і русинський язык. Найрадше на світї мам отця, маму, брата і цілу свою родину. Тоты вшиткы суть Частков мого родного краю.

Навщівлям школу у Радвані. І кідь сьме малов сільсков школов, маме ту добрых учителів. Вірю, же кідь раз докінчу вшиткы школы, сповнить ся мі мій сон быти путователєм. Кібы ем був пташком, хотів бы ем літати...

Самуел СУРМАЙ, 6. класа

Я Русин був, ем і буду...

Александр Духнович написав в часі, кідь був арештований, русиньску гімну. Зачінає словами „Я Русин был, ем і буду...“ Тото речіння мать про нас Русинів велике значіння.

Я особно собі під тым речінєм выбавлю то, же ем горда на то, же ем Русинка і же все на то горда буду. Нихто і ніч на тім не змінить. Ем рада, же ем ся народила в такім інтереснім народі. Многы Русины собі ани не усвідомлюють, яки горды можуть быти на то, чім суть. Може і прото не мож порозуміти тым людям, котры суть Русины, но бісідують по словеньскы і явно ся ганьблять за то, што суть.

Русинський народ нігда никому не ублизыв. І наперек тому був скоро зніщений, вигнаний, высміваний, принижованый. Можеме быти рады, же нас є тільки. Нашы люде собі не важать то, чім суть і думам собі, же є то велика хыба.

Кідьбы ся люде задумали над тым, в яким краснім краю ся народили, та бы нас ту може было веце.

Таня РЕВАКОВА, 9. класа

ЗАІНТЕРЕСОВАЛА НЯ русиньска історія

Русинський язык ся учу уж од пятой класы. Учитель нам раз дав приглашку і я ем ся приголосив. Перший день сьме дістали учебники, в котрых были загадки і різны стишкы. Каждый другый тыждень сьме ходили будь до музичной класы, або до книжніці, в котрій ся находить і інтерактивна табла.

Учіня мі ішло барз добрі. На годинах сьме бісідовали і о історії Русинів. Часто споминаме Александра Духновича, котрый бый найвекшым будителєм нашого народа. По нім суть поменованы улїці, школы... Народив ся в селі Тополя, днесь окрес Снина. Дакілько років жыв у Пряшові і в місті Ужгород. Быв грекокатолицьким священиком. Раз повів: „Люб свій народ не прото, же він славный, але прото, же він твій!“ Написав і стишок „Я Русин был, ем і буду...“, котра ся стала єднов із гімн підкарпатьскых Русинів.

Барз ня заінтересовав і Анатолій Кралицький. Народив ся в Чабинах у році 1834 і вмер у 1894 році. Ёго памятник є поставлений у нашім селі.

Наш народ мать і далшы памятки – грады Ясенів, Бреков, Спїшський град, різны сканзены і монастирі. Але нашы народны памятки і особности русиньского народа ня заінтересовали найвеце.

Томаш ДОНІЧ, 6. класа

• Зо запису будучіх першокласників 21. януара 2010 до Основной школы А. Кралицького з русиньскым языком навчания, друга зліва їх будуча учителька Марія Ясикова, третій зліва староста села Маріан Шковран.

Чабины суть прикладом про другы нашы села

Хочь уж минуло двадцять років од ніжной революції, котра принесла слободу, а то і слободу релігійну, і народностну, думам собі даколи, же як кібы сьме іщі все не знали тоту слободу достаточно схосновати.

Кібы іщі жыв Адолф Добрянський, што бы нам на то повів, же не маме доднесь нияку політичну партію, котра бы нас заставала в словеньскім парламенті. Або што бы нам повів Александр Духнович на то, же не маме русиньскы школы. De facto маме, але лем єдну на цілм Словеньску, а то в селі Чабины. Прото як грекокатолицький священик можу сміло повісти, же село Чабины є прикладом про другы нашы русиньскы села.

Од септембра 2008 ту екзистує основна школа з навчалным языком русиньскым. До юна м. р. ту была матерьска школа українська. Матерьска школа ту зістала, но од септембра 2009 є записана як русиньска. Вдяка ініціативі і русиньскому усвідомліню чабиньского старосты, пана Маріана Шковрана, мають можность нашы діточки учіти ся по свому од мала. Слова Духновича „на азбуці первый мой пот з молодого чола тік“ суть в нашім селі реалітов. Учителькы матерьской шкolkы Л. Гайдошова і Ж. Секелова і учителька основной школы М. Ясикова ведуть діти в народнім дусі, но не занедбавають ани науку в штатнім языку. Многы собі думают, же діти на народностных школах суть пошкоджены недостатком годин словеньского языка, но учебны основы суть так ставляны, жебы діти знали свій материньский (народностный) язык, але і язык штатный.

Выхова наших дітей є звязана і з церковным жывотом, який є веджений, самособов, в духу русиньской пасторації. Лем так спомяну і то, же уж школярі другой класы знають плынуло чітати тексты азбуков, може іщі красше, як дакотры дорослы. Є то велика потїха про мене як священика, но і як родіча.

Посередництвом спомянутых аргументів хотів бы ем мотивовати старостів русиньскых сел, жебы ся не бояли пуцати до закладаня русиньскых народностных школ, бо є найвысший час, жебы нашы села і міста пробудили ся з глубокого сна і не бояли ся схосновати дану нам слободу про наш культурный, народный і релігійный розвиток.

о. Мілан ЯСИК, парох в Чабинах

• Учителька М. Ясикова уж другый школьський рік успішно учіть своїх школярів в ОШ Анатолія Кралицького із русиньскым языком навчания в Чабинах.

Перша ласка

Быв раз першак Янко,
векшый як Горошок.
Янічкови ранком,
вставало ся тяжко.

Поки не стрітив Зузку,
якбы із шкатулкы,
мала шувну блюзку
і на очах шкулькы.

Мило зашкулила
Зузка-хіхотайка,
была вна премила,
на Янка і Кайка.

Ведно нашли школу,
ведно ся і вернуть.
Першаци ся ведно
красно камаратять.

Барз шумна лелія

В загородці ся пчолкы бють,
хто з них сяде перший на лелію.

Мухы ся їм пригваряють
няй ся посматрять на Міра,
як тихо сидить там
і хоче радити пчолам.
Лемже гордый туліпан,
він є барз великий пан.
Барз добру раду давать,
але ліпше він надавать.

При лісику потічок,
А там стоїть заячок.
Чудує ся, што ся діє...
В загороді ся пчолкы били.
Іщі все не знали,
Же то є лем таке легке.
А так ся там гадали.
До вечора стваряли,
Пришов моталь Крістіян,
Він є барз великий пан,
Вшитко раз-два вирішыв,
І так каждый щастно жыв!

Андреа КУРТІКОВА,
6. класа

Три споминки на о. кардинала Томаша Шпідліка, СІ, (1919 – 2010) погы іщі не був кардиналом...

ПЕРША СПОМИНКА: 1987 рік, чеська папска колегія Непомуценум, Рим, Італія.

В юнію 1987 ем емігровав з Чеськосо-ловенської соціалістичної републіки до Італії. Мав ем тогды 23 roky. Прічыны на еміграцію были мінімално два: соціалістичне обме-дження особной слободы, а тотя друга – хотів ем ся стати священником. В тім часі грекокатолици в Чеськосоловенську мали недостаток священників.

До римского Непомуцена ем ся перестя-говав в половині септембра 1987 і жив ем там аж до зачатку юнія 1988, коли ем всту-пив до василіанського монастиря і зато ем ся перестяговав к василіанам на Авентіно (тыж у Римі).

Отець Томаш Шпідлік, СІ, був у тім часі в римскім Непомуцені шпірітуалом чесь-ких і словенських римокатолицьких семі-нарів. Грекокатоликами сьме там были лем двоє новачков, еден з Канады (Ігор Здравецький) і я – з Чеськосоловенська. Грекокатолицького сьме там, самособов, не мали абсолутно ніч (што ся тыкать выхо-вы). Дозволене сьме мали лем перехре-стити ся по грекокатолицькы (зомкнути-ма трёма пальцями справа доліва), а кідь сьме приходили до семінарной каплички на першім штоку Непомуцена, так сьме мали право уклонити ся перед Господом Богом по грекокатолицькы (то значить не покляк-нутём на едно коліно, но то роблять римо-католици, але глибоким уклоном в пасі...), а то было вшытко.

Методологічны карточки в руках отця Шпідліка...

Єдине грекокатолицьке, што сьме в Непомуцені мали, были духовны проповіді о. шпірітуала Томаша Шпідліка, котры гово-рив вшыткым семінарістам. Мав подрбно прочітаных выходных Отців Церкви, глав-но св. Іоанна Златоустого, зато їх часто в проповідях цітовав...

Кідь проповідав о. Шпідлік, все три-мав в руках свої карточки (приблизно розміру 6x10 см), на котрых мав позначе-ны розлічны думкы. Вшыткы богословці мали в руках нотеси і уважно сі значіли Шпідліковы слова, котры ся дотуляли їх сердца... Нихто нас к тому не вызывав ани не нутив, робили сьме то самы од себе, зо затаєным дыхом сьме чекали на каждую думку о. Шпідліка. День, кідь мав проповідь патер шпірітуал Шпідлік, був про богословців святом...

Кідь ем го раз навщівив в ёго кабинеті і просив ся го, які книги читав, же має позначены такы глибокы думкы выходных отців, одповів мі, же читав выходных отців переложених з грецького языка до фран-цузького. То значить, читав у французькым перекладі. Творы выходных грецьких отців были написаны по грецькы і переважно переложены лем до трёх языків – латинь-ского, французького і староруського. Хто їх хотів читати, мусив овладати ходем еден з тых языків.

Потім мі указав свої карточки, на котры сі выписовав интересны думкы Отців Церк-ви. Быв то шыфонер зо світлого дерева, розміру приблизно 1,5x1,5 метра, з множе-ством маленькых шуфлаток, подобных як мають і сучасны книжніці. В книжніцах слу-

жать на укладованя карточек з евіденціов публикацій, а у отця Шпідліка такы шуфлат-ки служили на то, жебы сі в них укладо-вав думкы Святых Отців, котрых читав цілый свій жывот... Як о. Шпідлік бісідовав, най-веце такых думок мав о молитві... Одбор-ным терміном ся тоты карточки звать *методологічны карточки*, а способ, яким ся роблять, ся учить на предметі, котрый ся называють методологія. В практичнім поу-жыттю ем їх видів за цілый свій жывот лем у отця Томаша Шпідліка. Інспіровав ня до такой міры, же і я сі доднесь пишу такы методологічны карточки. Кібы ем їх не видів у отця Шпідліка, нігда бы ем так не робив... Самособов, ани тепер, по выше двадцятёх роках їх збераня їх не мам ани здалека тільки, як отець Шпідлік.

Отець Шпідлік не був Чех, але Моравак. Пишу то зато, же Моравацы суть доднесь чутливы на правилне означованя свого походжіня. Вецераз мі то сам отець Шпідлік гварив, но кідь го означовали за Чеха, нігда не протестовав, лем тихо схлыив свою білу голову з накурто остриганым волосём.

Отець Томаш Шпідлік часто бісідовав: **„Жывот є барз куртый на то, жебы сьме читали добры книжки – мусиме читати лем тоты найліпшы... Подобно як пчоло, котра тыж не бере цілу квітку, але лем томо найліпше з ній – солодкий нектарь...“** Подля того і жив. Спочатку ня мерзило, же на ня не має час. Кідь ем пришов к нёму за даяков радыв або на духовный розговор, все ня посадив до кресла. Быв весельі і сердечный. Про-сто, як камарат, і хоць міджі нами був ско-ро 50-річний віковий розділ. Кідь ем ся осмілив „выклопити“ свій проблем, дав мі духовну раду, котру ем в тім моменті потре-бовав, раду абсолутно „шыту на міру“. Все то были мудры слова, котры потішать сер-дце і додадут силу жыты. Кідь але був проблем вирішений, встав, не переставав быти веселым і міморядно учтивым, чім злегка назначив, же на „порожні бісіды“ не має час. Гость тогды порозумів, встав тыж і учтиво вышов з ёго непомуценської ізбы.

ДРУГА СПОМИНКА: рік 1989 – духовный розговор з отцём Томашом Шпідліком

Як ем уж выше споманув, в юнію 1988 ем одышов з чеськой папской колегіі Непомуценум в Римі і перестяговав ем ся ку грекокатолицькым василіанам на Авентіно, тыж в Римі, але на другім місцю. У василіанскім монастирю в Римі ем жив скоро неперестанно од року 1988 аж до юнія 1995, кідь ем ся дефінітивно вернув на душпастьерську місію на Словенско.

Нигде на тій землі не є ніч ідеалне, а так то было і у василіанів. Было нас коло трид-цять студентів-василіанів, але з розлічных країн світа: з Аргентины, Бразілії, США, Кана-ды, бывшой Югославії, Польска, Україны і зо Словенска. Дві третины василіанів, котры штудовали в Римі в роках 1988 – 1989, были з Бразілії. Самособов, же міджі собов бісідовали не по таліанськы, але по португальськы... і попивали свій сполочен-ський чай, тзв. шімарон... і мали в монасти-рю вшытко „під палцём“, то значить, заста-вали вшыткы важны студентьскы функції...

Уж тогды ем публиковав у словенськім

грекокатолицькым часописі *Марія*, котрый выходив в Канаді. О компютерах нихто з нас тогды ани не хыровав а єдина доступна машинка на писаня была у василіанскій книжніці. Там ем часто писав свої статі, што вдяка старій машинці наробило по цілім монастирю дость великий ломоз, бо книжніця была такой коло главных сходів. Вецераз ня при тій роботі нашли мої василіаньскы сполубратя, котры ся сміяли і чудовали, же пишу матеріалы на публикованя і з фіглів бісідовали, же ково-вый звук – рапканя машинкы на писаня їм припоминають саджіня кендеріці в Бразілії: суха кендеріця, падаюча на ковову плот-ню строя, котрый ей сортіровав, выклик-вала подобный звук як моє „трісканя“ по старій машинці на писаня, котра важила скоро 20 кіл.

Не было бы на тім ніч плане, кібы... По куртім часі ем збачив, же ня мої бразільскы сполубратя уж не звать брат Йосафат, але ня называють „Достоевский“. Барз ня то злос-тило і боліло: назывкы предсі не патрять до святого василіанського монастиря... Кідь то тримало довго і моє василіанське мено Йосафат уж скоро заникло, зістала лем высмішна назывка „Достоевский“, побрав ем ся пішо до чеського римокато-лицького Непомуцена (путь тримала при-близно годину) навщівити свого бывшого шпірітуала о. Томаша Шпідліка і попроси-ти го о раду...

Нашов ем го, як звываю, у своій ізбі, котра служыла і як кабинет. Цілый несподіваний, же ем го по такім довгім часі навщівив, уса-див ня до кресла і з фіглів понукнув штам-перликом – на посміліня, як про хлопів... Не знам, ці даякый алкоголь мав, но тотя теоретична понука выкликала все усміх і послужыла на уволніня напятя. Самособов, отець Шпідлік ся ня такой позад „незвы-чайной понуку“ попросив, што ня тра-пить. Росповів ем му свою смутну пригоду о „Достоевскім“. Отець Шпідлік ся лем засміяв і повів: **„То мате добрі, то мате щастя, Достоевский був великий чоловік!“**

Опоновав ем му і знову підкреслёвав кривду, яку на мі чінять святые монахи... Сміяв ся і стояв на своїм, же сі з того не

мам ніч робити. Потім мі росповів при-клад із свого жывота о тім, же жывот міджі молодыма штудентами-монахами не є ниякраз легкий. Кідь був він студентом у єзуїтів, тоты мали регуларно сполочну рекреацію (вшыткы были в єдній містности, співали, грали сполоченськы gry...) Само-собов, была там добра атмосфера, гук і крик... Было то раз тыжденно. Молодо-му Шпідлікови ся то не любило, але „на рекреацію“ іти мусив, бо была повин-на. Вирішив то тогды по свому: нашов трёх подобных, як він. В часі „сполочной рекреації“ сі сіли к єдному столу і робили ся, же грають карты. По пару минутах еден зачав хавкати, повів, же є уконаний і пішов спати до своєї ізбы. То саме зробили і дал-шы двоє – встали і одышли до тиха своіх ізб. Так были на рекреації, а заедно там не были...

Засміяли сьме ся над тов пригодов з минулости і потім ня отець Шпідлік выпро-вадив...

Хоць ем не був барз спокійный з радыв, предсі лем ня кус успокоїв і я ся вер-нув к василіанам на Авентіно. Там ем ся сам помолвив в монастирьскій церквы і пішов ем за тым Бразіліцем-братом, што ня найчастіше называв *Достоевскым* і міджі чотырёма очима ем му проговорив до душы, ці ся не ганьбить як монах, кот-рый на себе взяв вічны слюбы, называти ня *Достоевскым*. Він ся барз заганьбив і не знав, што мі має одповісти...

По куртім часі пришов за мнов до моєї ізбы в монастирю і оправдав ся мі, же я їх – Бразілічан не порозумів. Ламанов українчинов мі гварив: **„Мы вшыткы ту маме назывкы, наприклад, я ся зву Боне (то было з фільму Боні а Клаїд)... Сам ем сі томо мено не дав, дали мі го други... А далый ся зве Орсіне (што по бразільскы значить медведик, бо ся так чеше)... Кідь сьме тя называли Достоевскым (бо все пишеш, як тот визначный російський писа-тель), то значить, же сьме тя прияли міджі себе... Мы то не думаем плано... В Бразілії має каждый даяку назывку...“**

о. Йосафат В. ТІМКОВІЧ
(Закінчіня в далшій ціслі.)

• На фотці з 1988 року духовны сестры і отці духовны, міджі котрыма в цетрі стоить о. Томаш Шпідлік а сямый справа – молоденький о. Йосафат В. Тімковіч.

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалізоване з фінанчнов підпорыв Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2010. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редак-торкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0905 470 884. Регістрачне ч. **EV 327/08, MIČ 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2